

Adwokat Piotr Korzeniowski

Kancelaria Adwokacka

01-912 Warszawa, ul Wolumen 6/73

Warszawa dnia 30 września 2014 r.

Do

Trybunału Konstytucyjnego w Warszawie

00-891 Warszawa, Al. Szucha 12 a

Skarżący J K zamieszkały

reprezentowany przez adwokata Piotra Korzeniowskiego (adres w nagłówku) wpisanego na listę adwokatów w Okręgowej Radzie Adwokackiej w Warszawie pod numerem 589

Skarga konstytucyjna

W imieniu Pana J K załączając pełnomocnictwo do wniesienia skargi konstytucyjnej na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) oraz art.46 ust.1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070, z 2005 r. Nr 169, poz. 1417 oraz z 2009 r. Nr 56, poz. 459).wnoszę o:

stwierdzenie niezgodności:

art. 426 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 48, poz. 246) - w zakresie w jakim nie daje podstaw do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu o których po raz pierwszy rozstrzygał sąd odwoławczy (apelacyjny) z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 oraz w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Orzeczenie kończące postępowanie w sprawie w przedmiocie oddalenia wniosku o zasądzenie kosztów obrony w postępowaniu - postanowienie Sądu Apelacyjnego w B z dnia czerwca 2014 r. w sprawie

Co oznacza, że nawet jeżeli wyrok dotyczył części zarzutów – w tym wypadku wszystkich, poza jednym, nie ma żadnych podstaw do odmowy doprecyzowanie kosztów jakie podlegają zwrotowi na rzecz oskarżonego

Postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia czerwca 2014 zostało doręczone z pouczeniem, że od powyższego postanowienia na podstawie art. 426 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego żaden środek odwoławczy zażalenie nie przysługuje. Mimo to zostało złożone zażalenie, które Sąd Apelacyjny pozostawił w aktach bez nadania mu dalszego biegu.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w B z dnia czerwca 2014 r. jest orzeczeniem kończącym postępowanie w przedmiocie kosztów postępowania i ma ono charakter orzeczenia ostatecznego.

Przedmiot skargi konstytucyjnej

Przedmiot niniejszej skargi konstytucyjnej jest zbieżny z przedmiotem wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie K 34/12 dotychczas nierozpoznanej do dnia wniesienia niniejszej skargi

Rzecznik Prawa Obywatelskich wniósł o stwierdzenie, że art. 426 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 48, poz. 246) - w zakresie w jakim nie daje podstaw do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy

W niniejszej sprawie w stosunku do wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, stan faktycznych powoduje konieczność żądania stwierdzenia których po raz pierwszy rozstrzygał sąd odwoławczy (apelacyjny) z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 oraz w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przedmiotem zaskarżenia jest art. 426. § 1 i 2 k.p.k., w brzmieniu:

"Art. 426. § 1. Od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Od postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia, a także od wydanego w toku postępowania odwoławczego postanowienia o przeprowadzeniu obserwacji, o zastosowaniu środka zapobiegawczego lub nałożeniu kary porządkowej przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego."

Przepis ten wszedł w życie 21 marca 2011 r. Należy podkreślić, że zarówno w poprzednim, jak i obowiązującym stanie prawnym, Kodeks postępowania karnego nie przewiduje możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach sądowych, zapadłego po raz pierwszy przed sądem odwoławczym mimo, że od postanowień Sądu pierwszej instancji w przedmiocie kosztów postępowania art. 626 § 3 k.p.k. przewiduje zażalenie stwierdzając:

„§ 3. Na orzeczenie w przedmiocie kosztów służy zażalenie, jeżeli nie wniesiono apelacji. W razie wniesienia apelacji i zażalenia - zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy łącznie z apelacją.”

Przepis ten nie przewiduje jednak wobec, jednoznacznej treści art. 426. § 1 k.p.k. zażalenia na postanowienie w przedmiocie kosztów postępowania wydanego po raz pierwszy przez sąd odwoławczy, który orzeka wówczas w przedmiocie kosztów postępowania jako sąd I instancji.

O ile od orzeczeń zapadłych po rozpoznaniu środka odwoławczego przysługują - na odrębnych zasadach - jedynie nadzwyczajne środki zaskarżenia, o tyle inne orzeczenia sądu odwoławczego, tj. zapadające w toku postępowania na forum sądu II instancji, są zaskarżalne w toku zwykłego środka odwoławczego (zażalenia), jeśli ustawa tak stanowi. Jednakże i w odniesieniu do tego drugiego rodzaju orzeczeń sądu odwoławczego niezaskarżalność stanowi zasadę, zaskarżalność zaś - ustawowe wyjątki" (komentarz S. Zabłockiego do art. 426 k.p.k. [w:] J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Tom III, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004, s. 26;

Rozstrzygnięcie w sprawie kosztów procesu ma charakter akcesoryjny w stosunku do rozstrzygnięcia głównego nurtu postępowania. Rozstrzygnięcie o ostatecznym rozdziale kosztów procesu oparte jest na zasadzie unifikacji i koncentracji.

Zgodnie z treścią art.626 § 1.k.p.k.

„W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie ponosi koszty procesu.

Zaś zgodnie z art. 634 k.p.k.

„Jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej, do kosztów procesu za postępowanie odwoławcze od orzeczeń kończących postępowanie w sprawie mają odpowiednie zastosowanie przepisy o kosztach za postępowanie przed sądem pierwszej instancji.”

W świetle powyższego podkreślenia wymaga, że kolejne postanowienia o kosztach zawarte w orzeczeniach kończących sprawę w danej instancji w

następnych stadiach orzekania dotyczą zatem innego zakresu i wymiaru tych kosztów"

Art.426 § 1 k.p.k. wyłącza nie tylko możliwość zaskarżenia zarówno rozstrzygnięcia sadu odwoławczego co do wysokości kosztów o których sąd odwoławczy rozstrzygnął, jak i, jak miało to w sprawie niniejszej gdzie sąd apelacyjny rozstrzygnął, że koszty postępowania ponosi Skarb Państwa, a jednocześnie odmówił ustalenia ich wysokości mimo obowiązku wynikającego z art. 626 . § 2 k.p.k.

Wypowiadanych w piśmiennictwie oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądów, że ograniczenie zaskarżalności orzeczeń sądowych **nie** może budzić żadnych wątpliwości w aspekcie zgodności z Konstytucją, **nie** można zaakceptować z przyczyn określonych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, a w szczególności w wyroku z dnia 2 września 2010 r. w sprawie o sygn. akt SK 10/09, dotyczącym kosztów zasądzonych po raz pierwszy przez Sąd odwoławczy w postępowaniu cywilnym, w którym Trybunał stwierdził, że :

„Art. 394¹ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie, w jakim – w brzmieniu obowiązującym do dnia 21 maja 2009 r. – nie dawał podstaw do zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, w związku z art. 45 ust. 1 oraz w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Worzec kontroli

Wnioskodawca w niniejszej sprawie, jako wzorce konstytucyjnej kontroli wskazuje: prawo do zaskarżania orzeczeń sądowych (art. 78 Konstytucji) oraz pozostającą w związku z tym prawem zasadę dwuinstancyjnego postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji) w związku z prawem do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) w związku z zasadą równości wobec prawa i zakazem dyskryminacji (art. 32 Konstytucji).

Zgodnie z art. 78 Konstytucji

„Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.”

Jednakże wyjątek za jaki w piśmiennictwie podkreśla się, że stanowi art.426 k.p.k. pozostaje w sprzeczności z pozostałymi, wskazanymi jako wzorzec kontroli przepisami ustawy zasadniczej.

Zgodnie z art.176 ust.1

1. Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne

Jednocześnie dwuinstancyjność postępowania stanowi realizację prawa wynikającego z :

Art. 45. ust.1 Konstytucji

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Zaś pozbawienie tego prawa należy uznać za przejaw dyskryminacji , której zakaz konstytuuje art. 32 Konstytucji: .

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Tymczasem zakwestionowany w skardze przepis wyłącza zaskarżenie postanowienia Sądu Apelacyjnego, który w zakresie kosztów postępowania odwoławczego orzekał jako Sąd pierwszej instancji. W konsekwencji oskarżony , który poniósł koszty postępowania i co do których Sąd odwoławczy orzekł, że ponosi je Skarb Państwa został pozbawiony możliwości poddania pod osąd niezawisłego sądu w postępowaniu dwuinstancyjnym rozstrzygnięcia co do kwoty zwrotu tych kosztów. Należy podkreślić, że orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w B przez brak możliwości zaskarżenia postanowienia o odmowie zasądzenia kosztów obrony skarżący został pozbawiony prawa co do którego także zajmował już stanowisko Trybunał Konstytucyjny: w wyroku z dnia 26 lipca 2006 r., sygn. SK 21/04, w którym to uznano, że „art. 632 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.) w zakresie, w jakim ogranicza możliwość przyznania osobie niewinnej w sprawie z oskarżenia publicznego zwrotu kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do „uzasadnionych wypadków” nie jest niezgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji.”.

O ile jednak oskarżony w przypadku orzeczenia sądu pierwszej instancji zachowuje prawo do złożenia zażalenia i to jako samodzielne, niezależnego od apelacji środka odwoławczego co wynika z treści art.626 § 3 k.p.k., to w przypadku kosztów postępowania apelacyjnego, w zakresie kosztów postępowania o których sąd odwoławczy orzekał po raz pierwszy, oskarżony tego prawa zostaje przez art.436 k.p.k. pozbawiony.

Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny m.in., cytowanym już wyroku z dnia 2 września 2010 r. w sprawie o sygn. akt SK 10/09

„Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie już wypowiadał się w kwestii znaczenia prawa do sądu jako jednej z najważniejszych gwarancji praw człowieka i praworządności oraz jednego z fundamentów państwa prawnego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego prawo do sądu obejmuje w szczególności: prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia postępowania przed sądem, prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, prawo do wyroku sądowego, tj. prawo uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd w rozsądnym terminie. Wypowiadając się w kwestii znaczenia prawa do sądu w aspekcie prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, Trybunał Konstytucyjny przypominał, że na zasadę sprawiedliwości proceduralnej składają się w szczególności następujące wymagania: 1) możliwości bycia wysłuchanym, 2) ujawniania w sposób czytelny motywów rozstrzygnięcia, co ma zapobiegać jego dowolności i arbitralności oraz 3) zapewnienia uczestnikowi postępowania przewidywalności jego przebiegu (zob. wyroki: z 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK ZU 3/A/2005, poz. 29; z 16 stycznia 2006 r., sygn. SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2; z 26 lutego 2008 r., sygn. SK 89/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 7; z 20 maja 2008 r., sygn. P 18/07, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 61).

(...)Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego zakłada w szczególności: dostęp do sądu drugiej instancji, a co za tym idzie – przyznanie stronom odpowiednich środków zaskarżenia, które uruchamiają rzeczywistą kontrolę rozstrzygnięć wydanych przez sąd pierwszej instancji; powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji – co do zasady – sądowi wyższego szczebla, a w konsekwencji nadanie środkowi zaskarżenia charakteru dewolutywnego; odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji, tak aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 12 września 2006 r., sygn. SK 21/05; z 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05 oraz z 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08).

Dwuinstancyjność postępowania sądowego ma na celu zapewnienie zapobiegania pomyłkom i arbitralności w pierwszej instancji (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143; z 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05 oraz z 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08).”

Nie ma żadnych wątpliwości co także wskazywał już Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie, że:

„Obowiązywanie zasady dwuinstancyjnego postępowania nie ogranicza się wyłącznie do głównego nurtu postępowania sądowego. Obejmuje także kwestie rozstrzygane incydentalnie, wpadkowo, jeżeli dotyczą praw lub obowiązków danego podmiotu (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 3 lipca 2002 r., sygn. SK 31/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 49; z 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05 oraz z 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08).

Zasada dwuinstancyjności nie wymaga, aby w każdej kwestii incydentalnej, wypadkowej, niemającej charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, przysługiwał środek zaskarżenia. Konieczność ustanowienia takich środków w niektórych kwestiach wypadkowych, niemających charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, może natomiast wynikać z ogólnego wymogu ukształtowania procedury sądowej zgodnie z zasadami sprawiedliwości proceduralnej (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 5 lipca 2005 r., sygn. SK 26/04, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 78; z 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05; z 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08 oraz z 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09).

Prawo dostępu do sądu drugiej instancji oznacza efektywne prawo do uruchomienia postępowania przed sądem drugiej instancji. Ustawodawca ma nie tylko obowiązek stworzyć odpowiedni środek zaskarżenia, lecz także uregulować go w taki sposób, aby zainteresowany mógł rzeczywiście uruchomić kontrolę instancyjną. Prawo strony do rozpatrzenia sprawy przez sąd drugiej instancji może być naruszone zarówno bezpośrednio przez wyłączenie możliwości wniesienia apelacji, jak i pośrednio przez ustanowienie takich formalnych warunków wniesienia apelacji, które czynność tę czyniłyby nadmiernie utrudnioną. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego utrudnienie jest nadmierne, jeżeli spełnienie wymogów formalnych jest bardzo trudne dla strony, a potrzeba ustanowienia tych wymogów nie jest uzasadniona ważnym interesem strony przeciwnej (zob. wyroki: z 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14; z 1 lutego 2005 r., sygn. SK 62/03, OTK ZU nr 2/A/2005, poz. 11). Prawo do uruchomienia postępowania przed sądem drugiej instancji wyklucza także ustanawianie nadmiernych finansowych ograniczeń wnoszenia środków zaskarżenia i możliwość dyskrecjonalnego odrzucania tych środków przez sąd, który je rozpoznaje.”

W sytuacji gdy przedmiotem rozstrzygnięcia są koszty postępowania karnego, które stanowią istotną ingerencję Państwa w prawa majątkowe oskarżonego w kontekście sprawiedliwości proceduralnej umożliwienie poddania ich osądzeniu w postępowaniu dwuinstancyjnym ma z podanych wyżej względów szczególne znaczenie.

Istota zarzutu w niniejszej sprawie sprowadza się do twierdzenia, że pomimo iż w sprawie oskarżonego K Sąd Apelacyjny orzekł merytorycznie w sprawie jako sąd drugiej instancji, to jednak materialnie, w zakresie kosztów postępowania związanych z postępowaniem drugoinstancyjnym, sąd ten orzekł po raz pierwszy zmieniając zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w O przejmując na Skarb Państwa koszty postępowania apelacyjnego.

W zakresie orzekania o kosztach procesu za sąd pierwszej instancji należy uznać ten sąd, który orzekł o zwrocie kosztów w danym zakresie po raz pierwszy. W niniejszej sprawie Sąd apelacyjny, formalnie sąd drugiej instancji, o kosztach procesu za obydwie instancje co do zarzutów objętych zaskarżeniem orzekał po raz pierwszy.

Ze wskazanych przez wzorców kontroli wynika wymaganie, aby takie rozstrzygnięcie o kosztach postępowania podlegało weryfikacji. Akcesoryjne orzeczenie zapadające w sprawie kosztów postępowania, w zakresie, w którym jest pierwszym orzeczeniem w sprawie tychże kosztów, podlega kontroli instancyjnej jako orzeczenie sądowe objęte dyspozycją art. 176 ust. 1 Konstytucji, w myśl której postępowanie sądowe „jest co najmniej dwuinstancyjne”. Trybunał Konstytucyjny zwracał już w swoim orzecznictwie uwagę, że literalne ujęcie dyspozycji art. 176 ust. 1 Konstytucji ma postać dyrektywy generalnej i dotyczy ogółu (całej klasy) postępowań sądowych, bez konstytucyjnego rozróżnienia, czy odnoszą się do rozstrzygnięcia o *meritum* sprawy sądowej, czy też dotyczą rozstrzygnięcia (orzekania) o kosztach postępowania (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05 oraz z 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08).

W odróżnieniu od bardziej ogólnego art. 78 Konstytucji, który odnosi się do różnego typu postępowań przed organami władzy publicznej, unormowanie art. 176 ust. 1 Konstytucji nie zawiera zwrotu „wyjątki od tej zasady określa ustawa”. Z zakresu gwarancji wyrażonej w art. 176 ust. 1 Konstytucji nie zostało wyłączone orzekanie o kosztach postępowania.

W świetle powyższego skarga konstytucyjna jest zasadna.

Z poważaniem

Piotr Korzeniowski

Adwokat

1. *Wyrok Sądu Apelacyjnego w B* z dnia *maja 2014 r.* w sprawie
2. *postanowienie Sądu Apelacyjnego w B* z dnia *czerwca 2014 r.* w sprawie *z pouczeniem.*
3. *pismo Sądu Apelacyjnego w B* z dnia *sierpnia 2014*